

RİYAZİYYATIN TƏDRİSİ METODİKASI
METHODS OF TEACHING MATHEMATICS
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ МАТЕМАТИКИ

UOT 372.851

Firidə Firudin qızı Mustafayeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin

Şamaxı filialının Riyaziyyat və kompüter elmləri kafedrasının müdiri,

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

<https://orcid.org/0000-0001-8264-9097>

E-mail: firide.mustafayeva@gmail.com

[https://doi.org/10.69682/arti.2026.93\(1\).81-86](https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(1).81-86)

**RİYAZİYYAT TƏLİMİNDƏ İQTİSADİ SAVADLILIĞIN FORMALAŞDIRILMASI:
MÜASİR PEDAQOJİ YANAŞMALAR**

Firida Firudin Mustafayeva

head of the department of Mathematics and computer sciences,

Shamakhi branch of the Azerbaijan State Pedagogical University,

doctor of philosophy in pedagogy

**FORMATION OF ECONOMIC LITERACY IN MATHEMATICS EDUCATION:
MODERN PEDAGOGICAL APPROACHES**

Фирида Фирудин гызы Мустафаева

заведующий кафедры Математики и компьютерных наук Шамахинского филиала

Азербайджанского Государственного Педагогического Университета,

доктор философии по педагогике

**ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В МАТЕМАТИЧЕСКОМ
ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ**

Xülasə. Məqalədə riyaziyyat fənninin həyatla əlaqələndirilməsi istiqamətində yeni yanaşmalardan biri – şagirdlərin iqtisadi biliklərə yiyələnməsi imkanları araşdırılır. Riyaziyyat dərslərinin yalnız nəzəri biliklərin mənimsədilməsi ilə məhdudlaşmayaraq, real həyatla, xüsusilə iqtisadi proseslərlə əlaqələndirilməsi məsələsi təhlil olunur, yeni tədris yanaşmaları olaraq, layihə əsaslı öyrənmə, problem əsaslı təlim və interaktiv metodlardan istifadə imkanları araşdırılır. İbtidai və ümumi orta təhsil səviyyəsində iqtisadiyyatın sadə elementlərinin riyaziyyat dərsləri ilə integrasiyası, bu prosesin təlim motivasiyasına və funksional savadlılığın formalaşmasına təsiri geniş şəkildə şərh olunur. Həmçinin real həyat nümunələri, alış-veriş modelləri, büdcə planlaşdırılması, faiz anlayışı və s. kontekstində riyazi biliklərin tətbiqinə yer verilir. Nəticə etibarilə, riyaziyyat fənninə iqtisadi məzmunun daxil edilməsi şagirdlərin fənlərarası biliklərini möhkəmləndirməklə yanaşı, onları real həyatda qarşılaşacaqları maliyyə və iqtisadi məsələlərin həllinə daha hazırlıqlı edir. Bu işə təkcə tədrisin keyfiyyətini artırmır, həm də cəmiyyət üçün iqtisadi baxımdan savadlı və məsuliyyətli fərdlər yetişdirilməsinə xidmət edir.

Açar sözlər: *iqtisadi biliklər, real həyat, funksional savadlılıq, tətbiqi təlim, integrasiya*

Abstrakt. The article examines one of the new approaches to connecting mathematics with life - the possibilities of students acquiring economic knowledge. The issue of connecting mathematics lessons with real life, especially economic processes, is analyzed, and the possibilities of using project-based learning, problem-based learning and interactive methods are explored as new teaching approaches. The integration of simple elements of economics with mathematics lessons at the primary and general secondary education levels, the impact of this process on learning motivation and the formation of functional literacy are widely commented on. Also, real-life examples, shopping models, budget planning, the concept of interest, etc. are

used to apply mathematical knowledge in the context. As a result, the inclusion of economic content in mathematics not only strengthens students' interdisciplinary knowledge, but also makes them more prepared to solve financial and economic issues they will encounter in real life. This not only increases the quality of teaching, but also serves to educate economically literate and responsible individuals for society

Key words: *Economic knowledge, real life, functional literacy, applied learning, integration.*

Аннотация. В статье рассматривается один из новых подходов к связи математики с жизнью – возможности приобретения учащимися экономических знаний. Анализируется вопрос связи уроков математики с реальной жизнью, особенно с экономическими процессами, и исследуются возможности использования проектного обучения, проблемно-ориентированного обучения и интерактивных методов как новых педагогических подходов. Широко комментируется интеграция простых элементов экономики в уроки математики на уровне начального и общеобразовательного образования, влияние этого процесса на мотивацию к обучению и формирование функциональной грамотности. Также для применения математических знаний в контексте используются примеры из реальной жизни, модели покупок, планирование бюджета, понятие процента и т. д. В результате включение экономического содержания в математику не только укрепляет междисциплинарные знания учащихся, но и делает их более подготовленными к решению финансово-экономических задач, с которыми они столкнутся в реальной жизни. Это не только повышает качество обучения, но и способствует воспитанию экономически грамотных и ответственных для общества людей.

Ключевые слова: *экономические знания, реальная жизнь, функциональная грамотность, прикладное обучение, интеграция*

Müasir dövrdə təhsil sistemi qarşısında duran əsas tələblərdən biri şagirdlərin əldə etdikləri bilikləri real həyatda tətbiq edə biləcək səviyyəyə çatdırmaq və şagirdlərə yalnız nəzəri bilikləri deyil, həm də gündəlik həyatda tətbiq oluna bilən praktik bacarıqları aşılamaqdır. Müasir təhsil sisteminin inkişafı, cəmiyyətin dinamik ehtiyacları və əmək bazarının dəyişən tələbləri məktəbdə tədris olunan fənlərin məzmununa yeni yanaşmaların tətbiqini zəruri edir. Bu baxımdan fənlərin inteqrasiyası və xüsusilə riyaziyyatın həyatla əlaqələndirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Riyaziyyat fənni, iqtisadi biliklərin təşviqi üçün geniş potensiala malikdir. Bu fənn şagirdlərə yalnız hesablama bacarıqları deyil, həm də analitik düşüncə, məntiqi təhlil və qərarvermə vərdisləri aşılayır. Xüsusilə riyaziyyat fənninin həyatla əlaqələndirilməsi, onun gündəlik praktik problemlərin həllində tətbiqinə yönəldilməsi bugünkü pedaqoji yanaşmaların prioritet istiqamətlərindən biridir. Riyaziyyat fənnində iqtisadi məzmunlu tapşırıqların tətbiqinin əhəmiyyəti, innovativ tədris metodları və mövcud yanaşmalar istifadə edilməli, praktik nümunələr əsasında tapşırıqlar icra olunmalıdır. Bu kontekstdə riyaziyyat dərslərində iqtisadi biliklərin təşviqi şagirdlərin yalnız riyazi düşüncə bacarıqlarını deyil, həm də maliyyə savadlılığını inkişaf etdirməyə xidmət edir. Bu imkanlardan istifadə edərək, şagirdlərə iqtisadiyyatın ilkin anlayışları öyrədilə bilər. Riyazi anlayışlar üzə-

rində qurulan iqtisadi təfəkkür, gələcəkdə şagirdlərin maliyyə savadlılığına, düzgün qərarvermə bacarığına və planlaşdırma vərdislərinə malik olmasına şərait yaradır. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, şagirdlərin erkən yaşlardan iqtisadi anlayışlarla tanışlığı onların gələcəkdə iqtisadi qərarvermə vərdislərinə müsbət təsir edir. Kurikulum islahatlarının əsas xətti fənlərin inteqrasiyası və riyaziyyatın həyatla əlaqələndirilməsidir. Riyaziyyat fənni şagirdlərdə məntiqi təhlil, analitik düşüncə və qərarvermə bacarıqları formalaşdırdığı üçün iqtisadi biliklərin təşviqi baxımından geniş potensiala malikdir. Cəmiyyətin sürətli inkişafı, əmək bazarının tələblərinin dəyişməsi və iqtisadi münasibətlərin genişlənməsi məktəbdə tədris olunan fənlərin məzmununa yeni yanaşmaların daxil edilməsini zəruri edir. Riyaziyyat fənni analitik düşüncə, məntiqi təhlil və funksional savadlılığın formalaşmasında mühüm rol oynayan əsas komponentlərdən biridir. Riyaziyyat dərslərində iqtisadi məzmunlu məsələlərin tətbiqi maliyyə savadlılığının formalaşmasına, gündəlik iqtisadi proseslərin dərk olunmasına və şagirdlərin real situasiyalarda adekvat qərar vermə bacarıqlarının inkişafına şərait yaradır. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, şagirdlərin erkən yaşlardan iqtisadi anlayışlarla tanışlığı onların gələcək iqtisadi davranışlarına müsbət təsir göstərir. Bu baxımdan riyaziyyat dərslərində iqtisadi anlayışların tətbiqi şagirdlərin həm riyazi bacarıqla-

rının güclənməsinə, həm də iqtisadi prosesləri dərk etməsinə şərait yaradır. Riyaziyyatın həyatla əlaqələndirilməsi və iqtisadi məzmunlu məsələlərin dərslərdə tətbiqi müasir təlim strategiyalarının prioritet istiqamətinə çevrilmişdir.

Riyaziyyat və iqtisadiyyat bir-biri ilə sıx əlaqəli sahələrdir. Hər iki sahə analitik düşüncə və modelləşdirmə bacarığı tələb edir. Riyaziyyat və iqtisadiyyatın integrasiyasının əhəmiyyətindən danışarkən qeyd etmək lazımdır ki, iqtisadi biliklərin riyaziyyat dərslərində tətbiqi funksional savadlılığın əsas komponenti olan maliyyə savadlılığı, hesablama bacarığı, tənqidi düşüncə və real problemləri həll etmə vərdişlərini inkişaf etdirir. Bu bacarıqlar şagirdlərin gələcəkdə iqtisadi və sosial həyatlarını daha effektiv idarə etmələrinə kömək edir. Məsələn, faiz hesablamaları, kredit və əmanət anlayışları, qrafik və cədvəl təhlili kimi mövzular həm riyaziyyat dərslərində, həm də iqtisadiyyatda mühüm yer tutur. Bu səbəbdən tədris proqramlarında bu iki sahənin integrasiyası şagirdlər üçün daha maraqlı və faydalı ola bilər. Bu integrasiya, onların analitik düşüncə qabiliyyətini inkişaf etdirir və real həyatda maliyyə qərarları verməyə hazırlayır. Şagirdlərin erkən yaşlardan iqtisadi düşüncə tərzinə yiyələnməsi, onların həm şəxsi, həm də ictimai həyatlarında daha düzgün maliyyə qərarları verməsinə imkan yaradır. Həyat dəyişir, inkişaf edir. İnsanların güzəranını yaxşılaşdırmaq üçün yeni fəaliyyət növləri meydana çıxır. İndiki dövrdə – bazar münasibətləri şəraitində cəmiyyətin iqtisadi biliklərə ehtiyacı getdikcə artır. Deməli, şagirdlərin həyata hazırlanması işinə hələ ibtidai siniflərdən başlamaq lazımdır. İbtidai siniflərin hazırkı 3-cü və 4-cü sinif riyaziyyat dərslərində şagirdlərin iqtisadi biliklərlə tanış edilməsinə dair imkanların az olmasına baxmayaraq gündəlik həyatdan və əlavə çap olunmuş materiallardan məqsədyönlü şəkildə istifadə edilə bilər.

Riyaziyyat dərslərində iqtisadi elementlərin tətbiqi zamanı tapşırıqlar real iqtisadi vəziyyətlər əsasında hazırlanmalıdır. Rol oyunu və stimulyasiyadan istifadə edərkən virtual mağaza, bank və ya ticarət oyunları vasitəsilə şagirdlər “mağaza sahibi”, “alıcı”, “maliyyə planlayıcısı” rollarında çıxış etməklə iqtisadi qərarlar verməyi öyrənirlər. Şagirdlər ailə büdcəsi, qənaət planı və ya sadə biznes layihəsi hazırlayaraq həm riyazi hesablama bacarıqlarını, həm də iqtisadi düşüncə tərzini inkişaf

etdirirlər. Şagirdlərə “Ailə büdcəsinin planlaşdırılması”, “Xəyali bir iş qurmaq”, “Endirimli qiymətlərlə məhsul alma strategiyası” layihələri işlətmək məqsəduyğundur.

Əməkdaşlıq əsaslı öyrənmə – Qrup tapşırıqları zamanı şagirdlər müxtəlif iqtisadi situasiyaları birlikdə təhlil edir və nəticələr çıxarırlar. İKT-dən istifadə rəqəmsal kalkulyatorlar, maliyyə tətbiqləri və simulyator proqramları dərsləri daha effektiv və maraqlı edir.

İbtidai siniflərin riyaziyyat dərslərində verilən çalışmalar şagirdlərdə əmək haqqı, pul, əmək məhsuldarlığı, iş norması, işçi qüvvəsi, müəyyən vaxt ərzində hazırlanan məhsulun miqdarı, detalların sayı, əkin sahəsi, bir hektarın məhsuldarlığı, birgə işə dair məlumatı özündə əks etdirir. İqtisadi biliklərin elementləri dərslərdə verilən mətnli məsələlərdə əks olunmuşdur. Həmin biliklər o zaman həyatilik kəsb edir ki, təqdim olunan məsələlər həll edilsin, alınan cavablar yoxlanılsın və müəllim əlavə müəyyən məlumat verməklə yekunlaşdırma aparsın. III-IV siniflərin riyaziyyat kursu üzrə həll edilən və şagirdlərin iqtisadi biliklərini formalaşdırmağa kömək edən məsələlər bunlardır:

1.Üçlük qaydasına və ya dördüncü mütənasib kəmiyyəti tapmağa aid məsələlər.

2. Birgə işə aid məsələlər.

3. Mütənasib bölməyə aid məsələlər

4.İki fərqi görə məchulların tapılmasına aid məsələlər və s.

Bu tip məsələlərin həlli prosesində şagirdlər qiymət, miqdar, dəyər, sahə, sahənin məhsuldarlığı, iş yeri, işçi qüvvəsi, günəməzd, aylıq əmək haqqı, vahid zaman ərzində materialın norması, iş vaxtı, iş norması, ümumi məsrəf və s. kimi anlayışlarla tanış olurlar. Bu tanışlıq həm də kəmiyyətlər arasındakı funksional asılılıqları dərk etməyə imkan verir. Məsələn, fəhlə 30 detallı 10 saata hazırlamalı idi. Lakin fəhlə vaxta qənaət etməklə, 15 dəqiqədə 1 detal hazırlamaqla, 10 saata normadan artıq nə qədər detal hazırladı? Bu məsələnin həll edilməsi həm də tərbiyəvi xarakter daşıyır: şagirdlərdə əməyə məhəbbət, hörmət, gündəlik normanı yerinə yetirdikdə vaxta qənaət etmək kimi keyfiyyətləri aşılayır. Şagird məsələnin həlli nəticəsində müəyyən edir ki, fəhlə norma üzrə saatda 3 detal hazırlamalı idi, lakin saatda 4 detal hazırladı. Şagirdə onu da xatırlatmaq lazımdır ki, fəhlə hazırladığı hər bir artıq detal üçün əlavə əmək haqqı alır. Dərs-

liklərdə verilən həmin məsələlərin həllini şagirdlər əsasən hesablamə və cavabı tapma istiqamətində qəbul etməyə çalışırlar. İqtisadi biliklərlə bağlı məsələlərin sinifdə həll edilməsini nəzərdə tutan müəllim həmin məsələ ilə bağlı onun informasiya dairəsini genişləndirməklə onu real həyatla daha çox əlaqələndirməli, əlavə diaqram və ya illüstrativ materiallardan istifadə etməlidir. Təcrübəli ibtidai sinif müəllimləri riyaziyyat təliminin keyfiyyətini yüksəltmək üçün, onu həyatla əlaqələndirirlər. Sinif otağında yazı taxtası və əyani vasitələr əsasında şagirdlərə aşkar edilən riyazi həqiqətlər gündəlik həyatla, həyati proseslər və faktlarla əlaqələndirilir. Şagirdlər qazandıqları riyazi bilikləri, informasiyaları həyatda axtarmağa çalışırlar. Şagirdlərin iqtisadi biliklərə aid təsəvvürlərini inkişaf etdirən məsələlərə nümunə olaraq torpağa hörmət münasibətinin tərbiyə edilməsinə aid məsələləri göstərmək olar. Bu məsələlərdə şagirdlər aşağıdakı həqiqətləri dərk edirlər:

Torpaq – Vətənimizin əsas sərvətidir. Torpağa təsərrüfatçı qayğısı – kənd zəhmətkeşinin əsas keyfiyyətidir. Riyaziyyat dərində bunları əyani, konkret, inandırıcı faktlarla göstərmək olar. Məsələn, “Məktəb yanı sahədən şagirdlər 210 s kartof yığdılar. Bir adam bir ildə təxminən 105 kq kartof işlədir. Şagirdlərin topladığı kartof neçə nəfərə çatır?” Başqa bir məsələ. “Bir adam ildə təxminən 100 kq buğda işlədir. Respublikamızda 1 milyon 500 min ton tədarük edilmişdir. Həmin buğda nə qədər adama çatır?” Bu kimi məsələlər həm riyazi hesablamalar cəhətdən, həm də respublika əməkçilərinin işinin nəticəsinin konkret tətbiqi cəhətdən çox əhəmiyyətlidir. Şagird gündə yediyi çörəyin “havadan düşmədiyini”, havayı başa gəlmədiyini dərk edir, əməyə, əməkçilərə, çörəyə hörmət edir.

Riyaziyyat dərslərində kənd əməkçilərinin konkret əməyinə aid məsələlər də vardır. Məsələn, “Südçülük ferması öhdəlik götürmüşdü: 5 ay ərzində (yaz-yay mövsümündə) hər inəkdən 3000 litr süd sağsınlar. Bir gündə hər inəkdən 20 litr süd sağmaqla, həmin planı yerinə yetirə bilirlərmi? (bir ayı 30 gün hesab etməli). Kənddə maldarlıqla məşğul olan ailələrdə süd sağımını necə artırmağa nail olmaları haqqında məlumatları şagirdlər öz valideynlərindən öyrəndikdən sonra yuxarıda qeyd etdiyimiz tipli məsələləri həll etmək daha səmərəli olur. Həmin məsələnin sualına cavab verməzdən əvvəl, aşağıdakı

suala cavab almaq lazımdır: “Ferma kollektivi hansı tədbirlər hesabına götürdüyü öhdəliyi yerinə yetirə bilər?” Şagirdlər qoyulan suala aşağıdakı kimi cavablar verməklə (valideynlərdən öyrənməklə), əmək prosesi ilə əməkçilərin işə münasibəti ilə tanış olurlar:

1) heyvanların düzgün yemlənməsi və onlara qayğı göstərilməsi,

2) vaxtında sağılması və sağım qaydasına əməl etməsi,

3) əməkçilərin əməyinin düzgün təşkili və qiymətləndirilməsi.

İqtisadi anlayışlar çətin və abstrakt görünə bilər, onları şagirdlərin yaş və idrak səviyyəsinə uyğun şəkildə təqdim etmək mümkündür, riyaziyyat fənninə iqtisadi elementlərin inteqrasiyası şagirdlərin həm riyazi biliklərinin praktiki tətbiqini asanlaşdırır, həm də onların maliyyə və iqtisadi proseslərə dair ilkin təsəvvürlərini formalaşdırır. İnteqrativ tədris yanaşmaları, layihə əsaslı və problem əsaslı metodlar vasitəsilə şagirdlər real həyatda qarşılaşacaqları situasiyaları modelləşdirə bilər, bu da onların analitik düşünmə, planlama və düzgün qərar vermə bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Müasir təhsil konsepsiyalarına əsasən, riyaziyyat yalnız hesablamə bacarıqlarının deyil, eyni zamanda funksional savadlılığın və gündəlik həyatda tətbiq edilə bilən düşünmə bacarıqlarının formalaşdırılmasına xidmət etməlidir. Bu baxımdan, şagirdlərin iqtisadi biliklərə yiyələnməsi riyaziyyat fənninin praktik yönümlü məzmununu gücləndirən mühüm amil kimi qiymətləndirilir.

Təhlil göstərir ki, layihə əsaslı öyrənmə, problem əsaslı təlim və interaktiv metodların tətbiqi riyaziyyat dərslərində iqtisadi məzmunun mənimsənilməsinə daha səmərəli edir. Bu yanaşmalar şagirdlərin real həyat situasiyalarını modelləşdirməsinə, məntiqi düşünməsinə və qərar vermə bacarıqlarının inkişafına şərait yaradır. Alış-veriş, büdcə planlaşdırması, gəlir-xərc balans, faiz anlayışı kimi nümunələr riyazi anlayışların praktik tətbiqini nümayiş etdirməklə təlimin motivasiyaedici xarakterini artırır. İbtidai və ümumi orta təhsil səviyyəsində iqtisadiyyatın sadə elementlərinin riyaziyyat fənni ilə inteqrasiyası şagirdlərin fənlərarası əlaqələri dərk etməsinə, biliklərin sistemli şəkildə formalaşmasına və gündəlik həyatda istifadə olunmasına imkan yaradır. Təhlil nəticəsində müəyyən olunur ki, bu

integrasiya şagirdlərin yalnız riyazi nailiyyətlərini deyil, həm də maliyyə savadlılığını, məsuliyyətli istehlak vərdişlərini və sosial-iqtisadi proseslərə şüurlu münasibətini formalaşdırır.

Tədqiqatın nəzəri mərhələsində riyaziyyat təlimində fənlərarası integrasiya, funksional savadlılıq və iqtisadi təhsil problemlərinə dair yerli və xarici elmi mənbələr, kurikulum sənədləri və müasir pedaqoji yanaşmalar sistemli şəkildə təhlil edilmişdir.

Müqayisəli təhlil metodu vasitəsilə ənənəvi riyaziyyat təlimi ilə iqtisadi məzmunlu integrativ təlim modelləri arasında fərqlər müəyyən edilmişdir.

Empirik mərhələdə pedaqoji müşahidə, sorğu və diaqnostik qiymətləndirmə metodlarından istifadə olunmuşdur. Tədris prosesində layihə əsaslı öyrənmə, problem əsaslı təlim və interaktiv metodlar tətbiq edilərək, real həyat situasiyalarına əsaslanan tapşırıqlar (alış-veriş modelləri, sadə büdcə planlaşdırması, faiz və qənaət məsələləri) hazırlanmış və şagirdlərə təqdim edilmişdir. Bu tapşırıqların icrası zamanı şagirdlərin idrak fəallığı, əməkdaşlıq bacarıqları və riyazi biliklərin praktik tətbiq səviyyəsi müşahidə olunmuşdur. Beləliklə, seçilmiş metodologiya riyaziyyat dərslərində iqtisadi məzmunun tətbiqinin pedaqoji səmərəliliyini kompleks şəkildə qiymətləndirməyə, eləcə də bu yanaşmanın təlim prosesinə təsirini elmi əsaslarla müəyyənləşdirməyə imkan vermişdir.

Problemin elmi yeniliyi. Araşdırma nəticəsində: riyaziyyat dərslərində iqtisadi biliklərin mərhələli şəkildə integrasiyası üçün metodik model işlənmiş, ibtidai siniflərdə iqtisadi anlayışların tədrisi üçün yaşa uyğun iqtisadi təlim çərçivəsi hazırlanmış, iqtisadi məzmunlu məsələlərin tərbiyəvi funksiyası – əməksevərlik, məsuliyyət və qənaət kimi keyfiyyətlərin formalaşdırılması – elmi əsaslarla izah olunmuşdur. İnnovativ təlim metodları əsaslandırılaraq riyaziyyat–iqtisadiyyat integrasiyanın yeni pedaqoji

modeli irəli sürülmüş, layihə əsaslı və situasiya əsaslı iqtisadi tapşırıqların riyaziyyat dərslərində tətbiqinin praktik mexanizmi işlənmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Riyaziyyat dərslərində iqtisadi biliklərin təşviqi, şagirdlərin həm akademik, həm də həyat bacarıqlarını inkişaf etdirir. Riyaziyyat dərslərinin həyatla əlaqələndirilməsi, xüsusən də iqtisadiyyatın sadə elementlərinin integrasiyası təlimin daha maraqlı və mənalı olmasına səbəb olur. Belə yanaşma şagirdlərin həm riyazi bacarıqlarını, həm də sosial-iqtisadi savadlılığını inkişaf etdirir və iqtisadi cəhətdən daha məsuliyyətli fərdlər kimi yetişməsinə yardım edir və onların maliyyə savadlılığı səviyyəsini yüksəldir. Nəticə etibarilə, belə yanaşmalar təhsilin keyfiyyətini artırmaqla yanaşı, şagirdlərin gələcəkdə iqtisadi cəhətdən məsuliyyətli və savadlı vətəndaş kimi formalaşmasına töhfə verir. Gələcəkdə bu sahədə daha geniş empirik tədqiqatların aparılması və müəllimlər üçün metodik vəsaitlərin hazırlanması məqsədəuyğun hesab olunur. Riyaziyyat təlimində şagirdlərə iqtisadi biliklərin öyrədilməsi yollarından çoxsaylı riyaziyyat müəllimləri faydalana bilər.

Problemin aktuallığı. Əmək bazarının dəyişən tələbləri maliyyə savadlılığı və iqtisadi biliklərin erkən yaşlardan verilməsini zəruri edir. Azərbaycan təhsil sistemində şagirdlərin iqtisadi düşüncəsinin inkişafı hələ də tam sistemli şəkildə həyata keçirilmir. Müasir cəmiyyət bazar münasibətləri şəraitində iqtisadi biliklərin erkən yaşlardan öyrədilməsini tələb edir. Təhsil sistemində funksional savadlılıq əsas prioritetdir və onun tərkib hissəsi olan maliyyə savadlılığı riyaziyyat vasitəsilə daha effektiv formalaşır. Azərbaycanda kurikulum standartları riyaziyyatın real həyatla əlaqələndirilməsini tələb etsə də, bu istiqamətdə metodik baza hələ də geniş deyil. Şagirdlərin gündəlik həyatda rastlaşdıqları iqtisadi situasiyaları dərk etməsi üçün tətbiqi və integrativ təlimə ehtiyac artır. Qlobal təhsil tendensiyaları riyaziyyatın tətbiqi istiqamətinin gücləndirilməsini zəruri edir. Bu cəhətdən iqtisadi biliklərin öyrədilməsi həmişə aktualdır.

Ədəbiyyat

1. Williams, T. (2021). Financial literacy in mathematics classrooms: Current trends and challenges. *Educational Studies in Mathematics*, 108(1), 1–6.
2. Stillman, G., Galbraith, P., Brown, J., & Edwards, I. (2022). Mathematical modelling in school education: Developments and challenges. *Educational Studies in Mathematics*, 109(2), 185–203.
3. Schleicher, A. (2024). Education for life: The role of functional and financial literacy. *International Journal of Educational Development*, 96, 102–118.
4. Məmmədova X. (2023). İbtidai sinif şagirdlərinin dünyagörüşünün formalaşmasında müəllimin rolu. *Elmi Əsərlər*, Cild 90, 2, 129-132.
5. Mustafayeva F.F. (2022). Riyaziyyat dərslərində oyunların əhəmiyyəti. *Elmi Əsərlər* Cild 89 ,4, 163-166.

6. Quliyev, A. Riyaziyyat təlimində funksional savadlılığın inkişafı yolları. Təhsil və Zaman, –Bakı, 2021. №2, –s. 45-50
7. Həsənova, S. İqtisadiyyat və riyaziyyatın integrasiyası: məktəb təcrübələri. Metodik Bülleten, –Bakı, 2021. №3, –s. 21-28
8. Mustafayeva, F.F. Riyaziyyat təlimində inkişafetdirici çalışmalardan istifadə yolları (I-IV siniflər). – Bakı, 2023. –165 s.
9. Mustafayeva, F.F. Riyaziyyat təlimində qrafik təsvirlərdən istifadə (I-IV siniflər). –Bakı, 2023. –162 s.
10. Nəzərov, A.M. Müasir təlim texnologiyaları. Dərs vəsaiti. –Bakı: ADPU-nəşriyyatı, –2021. –103 səh.
11. Hakan, U. Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Beceri Temelli Sorulara İlişkin Yaklaşımlarının İncelenmesi. –Gaziantep, 2023. –23 s.
12. Kazımov, Z.F., Tağıyeva S.C. Riyaziyyat təlimində inkişafetdirici çalışmalardan istifadə yolları (I-IV siniflər). / Z.F. Kazımov. –Bakı, 2017. –245 s

Redaksiyaya daxil olub: 08.01.2026